

ÎNCHEIERE

07 iulie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Nicolae Craiu
Nina Vascan
Victor Burduh
Maria Ghervas

examinând cererea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016,

în cauza de contencios administrativ intentată la acțiunea depusă de către Claudia Mandraburcă împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea emiterii actului administrativ,

constată:

La 22 iunie 2020, Claudia Mandraburcă a depus acțiune în procedura contenciosului administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea emiterii actului administrativ.

În motivarea acțiunii a invocat că a fost soția defunctului Xxx, decedat la xxx, fost președinte al Judecătoriei Șoldănești și care era beneficiar de pensie pentru vechime în muncă în cuantum de 21 240 de lei.

Reclamanta a notat că după decesul soțului, la 31 ianuarie 2020, s-a adresat Casei Naționale de Asigurări Sociale cu cererea nr. 1 privind stabilirea pensiei de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat.

Prin scrisoarea nr. M-398/20 din 05 martie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a refuzat să emită un act administrativ individual de stabilire Claudiei Mandraburcă a pensiei de urmaș, invocând că soțul acesteia beneficia de pensie pentru vechime în muncă conform Legii cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995. Respectiv, Casa Națională de Asigurări Sociale a constatat că nu există niciun temei legal potrivit căruia autoritatea de asigurări sociale de stat trebuia să stabilească pensia de urmaș din pensia pentru vechime în muncă a soțului decedat.

Considerând ilegal refuzul nr. M-398/20 din 05 martie 2020 emis de Casa Națională de Asigurări Sociale, la 09 aprilie 2020, reclamanta a depus cererea prealabilă nr. 2, solicitând stabilirea pensiei de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat.

Însă, prin răspunsul nr. M-882/20 din 19 mai 2020 Casa Națională de Asigurări Sociale a considerat întemeiat refuzul său din 05 martie 2020 și a respins cererea prealabilă.

Reclamanta a considerat ilegal refuzul organului de asigurări sociale de a-i stabili pensia de urmaș, deoarece în opinia sa întrunește condițiile impuse de lege, și anume a fost căsătorită cu Xxx timp de 44 de ani și după decesul acestuia nu s-a recăsătorit, fapt confirmat prin buletinul de identitate, certificatul de căsătorie și certificatul privind starea civilă.

De asemenea, Claudia Mandraburcă a remarcat că la momentul decesului soțului său avea împliniți 67 de ani și beneficia de o pensie în cuantum de 2 372,95 de lei, adică de 10 ori mai mică decât pensia de care beneficia soțul.

Reclamanta Claudia Mandraburcă a solicitat prin cererea de chemare în judecată:

- anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. M-398/20 din 05 martie 2020, prin care s-a refuzat emiterea actului administrativ individual de stabilire a pensiei de urmaș;

- anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. M-882/20 din 19 mai 2020, prin care s-a respins cererea prealabilă;

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să se stabilească Claudiei Mandraburcă pensie de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat Xxx, a cărei cuantum constituia 80 % din salariul funcției de președinte al judecătoriei, începând cu data de xxx (ziua decesului soțului);

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să se dispună indexarea pensiei de urmaș stabilite, luând drept bază de calcul salariul funcției de președinte al judecătoriei.

Prin hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, s-a admis parțial acțiunea depusă de către Claudia Mandraburcă.

S-au anulat actul administrativ – scrisoarea nr. M-398/2020 din 05 martie 2020 și nr. M-882/2020 din 10 mai 2020 emise de Casa Națională de Asigurări Sociale privind respingerea acordării dreptului la pensie de urmaș.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale, oficiul teritorial competent, să emită act administrativ individual, prin care să stabilească și să achite Claudiei Mandraburcă pensia de urmaș, începând cu 31 ianuarie 2020, în mărime de 50 % din pensia aflată în plata soțului decedat Xxx.

În rest, acțiunea s-a respins (f.d. 62, 66-75).

La 09 noiembrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând casarea hotărârii și emiterea unei decizii noi, prin care să fie respinsă acțiunea ca neîntemeiată (f.d. 77). Din avizul de recepție a corespondenței DS8000429266AS rezultă că copia hotărârii motivate a fost notificată Casei Naționale de Asigurări Sociale la 23 noiembrie 2020 (f.d. 79). La 30 noiembrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus motivarea apelului (f.d. 83-87).

La 30 noiembrie 2020, Claudia Mandraburcă a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând casarea hotărârii în partea pretențiilor respinse și emiterea în această parte a unei decizii noi, prin care să fie admisă integral acțiunea (f.d. 82).

Astfel, instanța de recurs constată că la demararea căii de atac în ordine de apel, Casa Națională de Asigurări Sociale a respectat termenul de atac instituit la art. 232 din Codul administrativ.

Totodată, Colegiul atestă că prin încheierea din 19 ianuarie 2021 a Curții de Apel Chișinău s-a declarat inadmisibil apelul depus de Claudia Mandraburcă, în temeiul art. 236 alin. (1) și (2) lit. e) din Codul administrativ, din motiv că motivarea apelului nu a fost depusă în termenul prevăzut de lege (f.d. 94-95).

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 20 aprilie 2021 a respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și a menținut hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 115, 116-125).

În consolidarea soluțiilor prima instanță și instanța de apel au reținut, în privința temeiului de inadmisibilitate invocat de pârât, că în cazul în care Casa Națională de Asigurări Sociale a considerat că cererea reclamantei nu ține de competența sa, urma să acționeze conform art. 74 din Codul administrativ. Mai mult ca atât, având în vedere că prezenta acțiune este una în obligare, aplicabile sunt dispozițiile art. 208 alin. (3) din Codul administrativ.

În privința fondului cauzei, instanțele inferioare au constatat că reclamanta corespunde cerințelor impuse de art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, deoarece se afla în căsătorie cu defunctul din anul 1975, iar după decesul soțului nu s-a recăsătorit.

La fel, instanțele au dedus că art. 26 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 nu indică expres că în cazul în care defunctul beneficia de pensie pentru vechime în muncă, baza de calcul pentru pensia de urmaș constă în pensia potențială de dizabilitate severă. Respectiv, nu este just de a egala situația deținătorilor de pensie pentru vechime în muncă și cea a persoanelor ce beneficiau de pensie de dizabilitate accentuată sau medie.

Astfel, în condițiile speței, Claudia Mandraburcă urma să beneficieze de o pensie de urmaș conform proporției prevăzute la art. 25 lit. (b) în coroborare cu art. 26 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 din pensia aflată în plată lui Xxx, conform deciziei din 27 noiembrie 2019 și actelor judecătorești emise în acest sens.

Cu referire la obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să indexeze pensia, instanțele inferioare au remarcat că mențiunea în cauză nu urmează a fi expusă expres în actul emis de instanța de judecată, ci aplicat de către organul asigurărilor sociale, conform art. 13 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

În fortificarea poziției primei instanțe, Curtea de Apel a precizat că statul este obligat să ia măsuri ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, iar una din aceste obligații este garantată de art. 9 lit. c) din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, și anume dreptul la pensia de urmaș.

În acest sens, instanța de apel a observat că, la momentul decesului, Xxx îndeplinea condițiile stabilite în Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 și putea beneficia și de pensia pentru limita de vârstă, fapt ce denotă netemeinicia

argumentelor Casei Naționale de Asigurări Sociale precum că Legea cu privire la statutul judecătorului nu prevede posibilitatea stabilirii pensiei de urmaș.

Referitor la argumentul Casei Naționale de Asigurări Sociale precum că prima instanță incorect a dispus achitarea pensiei de urmaș începând cu 31 ianuarie 2020, instanța de apel a subliniat că dreptul Claudiei Mandraburcă a luat naștere odată cu manifestarea voinței acesteia, care s-a realizat la 31 ianuarie 2020.

La 26 aprilie 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus prin poștă electronică la Curtea de Apel Chișinău recurs nemotivat împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea integrală a deciziei recurate și emiterea unei decizii noi (f.d. 125, 126).

La 12 mai 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus prin poștă electronică la Curtea de Apel Chișinău și la Curtea Supremă de Justiție motivarea recursului împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 128, 129-132, 141, 142-145).

Argumentele recursului în esență se rezumă la faptul că instanțele inferioare nu au constatat și elucidat pe deplin circumstanțele ce au importanță pentru justa soluționare a cauzei, iar drept consecință au interpretat și aplicat în mod eronat normele de drept material pertinente la caz.

În opinia recurente, instanța de apel a interpretat și aplicat eronat dispozițiile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, or, din interpretarea acestora rezultă cert că pensia de urmaș se acordă doar dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă sau de pensie de dizabilitate, în caz contrar se stabilește procentual din pensia potențială de dizabilitate severă.

Astfel, din motiv că soțul decedat al intimatei beneficia de o pensie pentru vechime în muncă, la caz nu sunt aplicabile prevederile art. 25 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Totodată, conform art. 11 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, persoana care poate obține mai multe categorii de pensii poate opta pentru o singură categorie, iar rolul organului de asigurări sociale este de a analiza oportunitatea unui transfer.

Succesiv, recurenta a considerat că dreptul la opțiune se acordă de la data depunerii cererii și documentelor necesare, iar în speță nu este clar prin care înscrisuri se confirmă că intimata s-a adresat la 31 ianuarie 2020 Casei Naționale de Asigurări Sociale cu solicitarea de a-i fi stabilit dreptul la pensia de urmaș.

Ba mai mult ca atât, intimata nici nu s-a adresat organului de asigurări sociale teritorial cu o solicitare de stabilire a pensiei de urmaș, ci s-a adresat nemijlocit la organului ierarhic superior – Casei Naționale de Asigurări Sociale cu cerere prealabilă. În aceste circumstanțe, la caz, nu a fost emis vreun act administrativ individual de stabilire sau respingere a unei cereri privind solicitarea unui astfel de drept.

Prevederile art. 40 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 stabilesc cert că decizia privind stabilirea pensiei sau respingerea cererii de pensionare pot fi contestate la Casa Națională de Asigurări Sociale, iar în caz de dezacord cu decizia emisă, aceasta poate fi contestată în instanța de contencios administrativ.

Astfel, recurenta a menționat că, prin prisma dispozițiilor art. 165 alin. (1) din Codul administrativ, în speță, lipsește actul administrativ individual

defavorabil, care trebuia contestat cu cerere prealabilă la Casa Națională de Asigurări Sociale. Prin urmare, la caz, nu a fost respectată procedura prealabilă, deoarece nu există vreun act administrativ individual.

Din acest considerent, instanțele inferioare eronat au apreciat că, potrivit Codului administrativ, scrisorile nr. M-398/20 și nr. M-882/20 ale Casei Naționale de Asigurări Sociale sunt acte administrative individuale.

Recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale a solicitat prin cererea de recurs casarea deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău emiterea unei decizii noi.

Prin referința depusă la 15 iunie 2021, intimata Claudia Mandraburcă a considerat recursul Casei Naționale de Asigurări Sociale ca fiind neîntemeiat și a solicitat respingerea recursului, cu menținerea deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

Prin încheierea din 16 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a declarat admisibil recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a numit spre examinare în fond, în complet de cinci judecători.

La 08 februarie 2021, intimata Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, a depus cererea cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Studiind cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că cererea urmează a fi admisă, cu remiterea acesteia Curții Constituționale, din următoarele considerente.

Conform art. 195 din Codul administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art. 169-171.

În conformitate cu art. 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Conform § 82 din hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

În § 83 al aceleiași hotărâri, Curtea a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale, iar judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la § 82.

Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ constată că, la caz, sunt întrunite condițiile necesare pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate stabilite în art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, precum și în hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 a Curții Constituționale.

Astfel, obiectul excepției de neconstituționalitate – art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016 intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, excepția este ridicată de către partea în proces, iar prevederile contestate sunt aplicabile cauzei, precum și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale pe acest obiect, motiv din care cererea înaintată urmează a fi admisă.

Cererea de sesizare a Curții Constituționale privind verificarea constituționalității normei contestate, depusă de către intimată, constituie o prerogativă a acestuia, iar prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către Curtea Constituțională, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești.

Totodată, ca rezultat al admiterii cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a amâna examinarea cauzei în ordine de recurs, reieșind din dispozițiile art. 12¹ alin. (3) din Codul de procedură civilă, conform cărora ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Din considerentele enunțate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite cererea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, cu privire la sesizarea Curții Constituționale a

Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Conform art. 195 și 230 din Codul administrativ și în conformitate cu art. 12¹ din Codul de procedură civilă, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

dispune:

Se admite cererea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, în vederea examinării constituționalității art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Se amână examinarea cauzei în ordine de recurs, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tamara Chișca-Doneva

judecătorii

Nicolae Craiu

Nina Vascan

Victor Burduh

Maria Ghervas